

УДК 929(477)"1909/1930"Р.Данковська
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.04.874>

РАЇСА СЕРГІЇВНА ДАНКОВСЬКА (ДАНКІВСЬКА) — ЕТНОГРАФІНЯ, МУЗЕЄЗНАВИЦЯ

Людмила ГЕРУС

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5931-3816>
докторка історичних наук, кандидатка мистецтвознавства,
старша наукова співробітниця, завідувачка відділу,
Інститут народознавства НАН України,
відділ народного мистецтва,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: ludmilagerus@gmail.com

Метою статті є аналітичне осмислення біографічних відомостей та наукових досягнень Р. Данковської в галузі етнографії та музейництва у контексті історичних та суспільно-політичних реалій 1909—1930 рр., періоду активної дослідницької та організаційної діяльності вченої.

Об'єктом дослідження є дослідниця, музейницько-організаційна діяльність Р. Данковської як процес становлення особистісних наукових інтересів, а *предметом* — сукупність джерел (біографічні відомості, статті, публікації, програми для збору польового матеріалу тощо), що містять інформацію про особистість вченої Р. Данковської.

Біографічним *методом* уточнено події з життя і діяльності Р. Данковської. *Методами* історіографічного аналізу та синтезу здійснено інтерпретацію наукових здобутків вченої.

Дослідження, окрім доповнення життєпису, залучення у науковий дискурс та сприяння активному використанню праць Р. Данковської, поглиблює розуміння важливості збереження культурної пам'яті та її впливу на сучасний стан української культури.

Ключові слова: Раїса Данковська, Україна, культура, етнографія, мистецька вартість, музей, колекція, артефакт, обрядове печиво.

Lyudmyla HERUS

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5931-3816>
Doctor of Sciences in History, Candidate of Arts (Ph. D),
Head of Department,
The Institute of Ethnology
of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Department of Folk Art,
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: ludmilagerus@gmail.com

RAISA DANKOVSKA (DANKIVSKA) —
ETHNOGRAPHER, MUSEOLOGIST

The processes of globalization, transformation of the structure and contents of consciousness determine the need for new approaches to the study of types of cultural identity. In this regard, the study of cultural memory and, in particular, the biography and intellectual heritage of outstanding personalities as forms of its expression are relevant.

The article purpose is to analyze the biographical information and research work of R. Dankovska in the field of ethnography and museology in the context of the historical and socio-political realities of 1909—1930s, the period of active research and museum-organizational activity of the scientist.

The object of the research is R. Dankovska's research, museum-organizational activity as a process of formation of personal scientific interests, *the subject* is a set of sources (biographical information, articles, publications, programs for collecting field materials, etc.) containing information about the personality of scientist R. Dankovska.

The study uses a biographical method to clarify events from the life and work of R. Dankovska. The scientific achievements of the scientist were interpreted using the methods of historiographical analysis and synthesis.

Conclusion. R. Dankovska possessed a high research flair, communicative and organizational skills.

The works of R. Dankovska confied the scientist's good knowledge of the directions of European humanitarian science. They testify to the scientist's interest in little-studied phenomena and facts of Ukrainian culture — ritual bread, lamps, fire badges, sledges in the «vecer» ritual, etc. The study of the ceremonial bread of Ukrainians continued the scientific studies of the folklorist and ethnologist Mykola Sumtsov and was correlated with the research of European scientists, in particular the German ethnographer Max Hefler.

During 1922—1929, the H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine under the leadership of R. Dankovska acquired the status of a powerful scientific and methodical center.

The scientific heritage of R. Dankovska is a significant contribution to the treasury of Ukrainian scientific thought, which has not lost its relevance.

Keywords: Raisa Dankovska, Ukraine, culture, ethnography, artistic value, museum, collection, artifact, ritual pastry.

Вступ. Процеси глобалізації, трансформації структури та змістів свідомості зумовлюють необхідність нових підходів до дослідження типів культурної ідентичності. У зв'язку з цим своєчасними є дослідження культурної пам'яті й, зокрема, біографії та інтелектуальної спадщини видатних особистостей як форм її вираження. Антропологічний підхід до досліджень, коли суб'єктом дослідницьких інтересів стає видатна особистість, для сучасної науки є важливим. Стиль мислення, окреслений певним періодом, науковою школою або напрямком, а також світоглядом конкретної особи й зумовлює історичний процес розвитку інтелектуальної сфери в межах загальнокультурної парадигми часу його діяльності. Звернення до біографії та аналізу наукової спадщини відкриває нові можливості збереження культурної пам'яті та аналітики сучасного стану культури.

Життєвий шлях та наукова спадщина етнографині, музеєзнавиці Раїси Сергіївни Данковської (Данківської) в українській науці донині висвітлені спорадично. Валентина Борисенко подала біографічну інформацію про вчену у довідковому виданні [1, с. 221—222]. Наталія Аксьонова [2] та Марина Принь [3, с. 186—189] стисло охарактеризували науково-організаційну діяльність Р. Данковської. Людмила Герус розглянула внесок Р. Данковської у формування музейних збірок українського обрядового хліба [4, с. 31—32] та висвітлила наукові здобутки вченої у розпрацьованні теми обрядового хліба [5, с. 182—193]. Михайло Глушко зробив аналітичний огляд праць Р. Данковської, опублікованих на сторінках часопису «Этнографическое обозрение» у 1909 та 1915 роках [6, с. 50, 53—54].

Короткі відомості про Р. Данковську містять розвідки, присвячені історії Харківського історичного музею імені М.Ф. Сумцова періоду 1920—1930 рр., Ольги Сошнікової [7], Ольги Павлової [8, с. 305, 307, 308], Ірини Чернікової [9, с. 170, 171].

У дослідженнях становлення етнографічного музейництва у Росії ім'я Р. Данковської принагідно згадали Христина Тур'їнська [10, с. 78], Маріам Керімова [11, с. 89].

Метою статті є аналітичне осмислення біографічних відомостей та наукових досягнень Р. Данковської в галузі етнографії та музейництва у контексті історичних та суспільно-політичних реалій 1909—

1930 рр., періоду активної дослідницької та організаційної діяльності вченої.

Дослідження, окрім уточнення життєпису, залучення у науковий дискурс та сприяння активному використанню праць Р. Данковської, поглиблює розуміння важливості збереження культурної пам'яті та її впливу на сучасний стан української культури.

Соціальна значимість результатів досліджень біографії та інтелектуального спадку як форм вираження культурної пам'яті обумовлена потребою у виробленні нових підходів до дослідження зв'язку процесів ідентифікації та самоідентифікації із збереженням та трансляцією культурної пам'яті, а також її ролі у комунікативному просторі культури ХХІ століття.

Об'єктом дослідження є дослідницька, музейницько-організаційна діяльність Р. Данковської як процес становлення особистісних наукових інтересів, а *предметом* — сукупність джерел (біографічні відомості, статті, публікації, програми для збору польового матеріалу тощо), що містять інформацію про особистість вченої Р. Данковської.

Біографічний метод, який застосований у дослідженні, дає можливість уточнити події з життя і діяльності Р. Данковської, простежити вплив на них суспільно-економічних та особистісних чинників. Методами історіографічного аналізу та синтезу здійснено інтерпретацію наукових здобутків вченої, простежено їхню послідовність та зв'язок з аналогічними дослідженнями вітчизняних та європейських учених, зрештою, виявлено зміст та актуальні напрямки етнографічних досліджень у контексті історичного розвитку інтелектуальної сфери в межах загальнокультурної парадигми першої третини ХХ століття — культурного оточення, успадкованої практики та обставин. Акцентована вагомість праць Р. Данковської для сучасної гуманітаристики.

Основна частина. Р.С. Данковська народилася 1885 р. (дату народження на нинішній час не встановлено) у м. Новий Оскол Курської губернії (нині — Белгородська обл., російська федерація¹). Навчала-

¹ У цьому випуску «Народознавчих зошитів», з огляду на політичну ситуацію в Україні та виходячи зі змісту Повідомлення Національної комісії зі стандартів державної мови (протокол № 83) від 15.09.2023 р., а також з урахуванням офіційних листів від Інституту української мови НАН України, свідомо відхиляємось від правил українського правопису та подаємо усі власні назви держави-агресорки росії з малої букви.

ся у жіночій гімназії м. Белгорода та Першій жіночій гімназії м. Харкова. У 1911 р. закінчила історико-філологічний факультет московських вищих жіночих курсів імені професора В.І. Гер'є за спеціальністю «Етнографія» [12, с. 221], єдиного у дореволюційній Росії того часу вищого освітнього закладу для жінок. Після закінчення у 1911 р. московських вищих жіночих курсів Р. Данковська продовжила навчання, як вільний слухач, у московському археологічному інституті за напрямом «етнографія» та «музеезнавство», була членкинею етнографічного гуртка слухачок московських вищих жіночих курсів, в організації якого взяла активну участь. Одночасно впродовж 1912—1919 рр. Р. Данковська працювала в різних закладах Москви, зокрема, учителькою у Першій жіночій школі в Москві (1912—1917), завідувачкою бібліотеки Імператорського Товариства любителів природознавства, антропології та етнографії при московському університеті (1914—1918), завідувачкою відділу Художньо-промислового музею Імператорського Строгановського центрального художньо-промислового училища (після 1918 р. — Перші Вільні державні художні майстерні) [1, с. 86; 3, с. 187]. Р. Данковська, як фахівчиня з етнографії, брала участь в організації етнографічних виставок, була членкинею комісії зі створення ініційованого у 1918 р. Даниїлом Яновичем Музею народного мистецтва та народного побуту в Москві на основі збірок музею Строгановського училища, етнографічних колекцій Румянцевського музею та інших музеїв і приватних колекцій [13].

Вже під час навчання на московських вищих жіночих курсах під впливом лекторки, професорки етнографії Віри Харузіної Р. Данковська зацікавилася дослідженням народної культури.

На початку дослідницької праці увагу Р. Данковської привернуло обрядове печиво. За цією темою 1909 р. вона опублікувала свої перші розвідки: «Малоросійськія обрядовія печеня Курської губернії» [14, с. 21—34], «Свадебные обряды у малороссовъ Грайворонскаго уѣзда въ 1870-хъ годахъ» [15, с. 145—159], «Куликъ” и “лѣстничка” обрядовія печеня Фатежскаго уѣзда» [16, с. 173—174]. Статті містять унікальні, почерпнуті від носіїв традиційної культури, відомості про обрядове печиво, які з точки зору етнографа розкривають особливості приготування, форму, оздоблення та застосу-

вання різних типів обрядових та святкових хлібних виробів [5, с. 184—185]. Текст статті про обрядове печиво Курщини супроводжують ілюстрації 19 зразків обрядового хліба, які Р. Данковська збирала в ході польових досліджень. У 1909 р. ця збірка українського обрядового печива з Курщини Р. Данковської стала першою у «відділу народних печив» у Румянцевському музеї у Москві [17, с. 27].

Згадані праці Р. Данковської прорецензував український етнограф Володимир Гнатюк². «Отся стаття (про обрядове печиво Курщини. — Л. Г.) інтересна тим, — зазначив В. Гнатюк, — що в ній зібрані разом усі печива (хліби і тіста), уживані при різних обрядах, яким етнографи присвячували досі замало уваги, хоч вони заслуговують її вповні» [18, с. 236]. Разом з тим В. Гнатюк зауважив, що у статті авторка проігнорувала вірування, пов'язані з цими хлібами, «бож ті хліби й печуть на те, щоби при їх помочи досягнути певні результати, приписані віруваннями» [18, с. 236]. Про розвідку Р. Данковської щодо весільного обряду Грайворонського повіту Курської губернії В. Гнатюк написав, що «стаття замітна тим, що представляє старший тип весілля», проте його «опис не дуже повний, а пісень дуже мало» [19, с. 194].

Статті Р. Данковської продовжили студії українського обрядового хліба фольклориста і етнолога Миколи Сумцова³ [20]. Ця тема також корелювалася з аналогічним напрямком досліджень у європейській етнографії. Зокрема, у тому часі обрядовий хліб вивчав німецький дослідник, почесний член Спілки австрійського народознавства Макс Гефлер⁴. Праці вченого про обрядовий хліб, його форму, застосування, з зарисовками загального вигляду систематично впродовж 1905—1914 рр. публікував часопис «Zeitschrift für österreichische Volkskunde» [21, с. 113—116].

1915 р. у журналі «Етнографическое Обзоръние» вийшла друком ще одна, присвячена обрядовому хлібу, стаття Р. Данковської, у якій дослідниця досить

² Гнатюк Володимир Миколайович (09.05.1871, с. Велеснів, тепер Монастирський р-н Тернопільська обл. — 06.10.1926, м. Львів) — етнограф, фольклорист, літературознавець, перекладач.

³ Сумцов Микола Федорович (18.04.1854, м. Санкт-Петербург — 12.09.1922, м. Харків) — фольклорист, етнограф, літературознавець, музеезнавець.

⁴ Гефлер Макс (06.03.1848, м. Бад-Тельц, Німеччина — 08.12.1915, м. Бад-Тельц) — медик, історик медицини, етнограф.

детально подала факти про особливості випікання, зовнішній вигляд та функції короваїв у Зміївському повіті Харківської губернії [22, с. 88—90].

У 1919 р. Р. Данковська переїхала до Харкова, де мала намір продовжити дослідження обрядового печива, найповніше представленого на той час в етнографічному музеї Харківського історико-філологічного товариства (ХІФТ) [23, с. 10]. Етнографічний музей ХІФТ, з 1920 р. Музей Слобідської України (з 1922 р. — імені Г.С. Сковороди, тепер — Харківський історичний музей імені М.Ф. Сумцова), створений на основі його пам'яток з ініціативи та під управою М. Сумцова, виявився важливою науковою базою для багатьох фахівців у галузі східнослов'янської етнографії [5, с. 186]. У 1920 р. Р. Данковська обійняла посаду хранительки етнографічного відділу цього музею, вступила до музейної секції і етнографічної секції Губернського комітету охорони пам'яток мистецтва й старовини (ГУБКОПМИС), співпрацювала з Науково-дослідною катедрою історії України (з 1926 р. — Науково-дослідна кафедра історії української культури) Харківського інституту народної освіти (ХІНО) [9, с. 170]. Вона була сумлінною ученицею авторитетного дослідника обрядового хліба М. Сумцова, зокрема й з огляду на їхні спільні фахові зацікавлення. Після смерті М. Сумцова 1922 р. Р. Данковська гідно продовжила його справу, очоливши створений ученим Музей Слобідської України ім. Сковороди.

Відповідно до поставленого завдання — **вивчати українське народне життя, насамперед, місцеве, в усіх відображеннях його різноманітних галузей** [24, с. 5] у музеї активізували науково-пошукову роботу, внаслідок чого були зібрані пам'ятки та відомості з різних ділянок традиційної культури українців, зокрема слобожан, мешканців Харкова і його околиць. Слід зазначити, що це була одна з перших в Україні ініціатив дослідження етнографії міста.

За час з 1920 р. до 1 травня 1925 р. надходження до музею склали 2484 (2046 предметів, 438 книг) [25, с. 8], а його колекція у 1925 р. налічувала близько 15000 експонатів (10000 предметів 5000 книг) [26, с. 112]. З 1 травня 1925 р. до 1 квітня 1926 р. музейна колекція зросла на 5065 експонатів і 4810 книжок [27, с. 5], з 1 квітня 1927 р. до 1 квітня 1928 р. — 1860 експонатів і 650 книжок [28, с. 5].

З 1924 р. нові надходження до музею експонувалися на виставках. Поповнення фондів музею після

чергової, відкритої у жовтні 1925 р., виставки дало можливість розширити експозицію новими відділами: театральним, рукописним, видавництв [27, с. 4].

Важливим напрямком науково-освітньої роботи музею було видання «Бюлетеня», на сторінках якого висвітлювалася діяльність установи, проведені пам'яткоохоронні заходи, аналізувалися окремі виставки, музейні експонати. Особисто Р. Данковська опублікувала розвідки про пам'ятки та речі на Слобожанщині, пов'язані з ім'ям Сковороди [29, с. 10—24] та про пожежні значки [30, с. 37—48].

Музей як осередок історико-культурологічного спрямування співпрацював з академічними та науково-освітніми установами, зокрема Науково-дослідною катедрою історії української культури ХІНО, Кабінетом антропології та етнології ім. Ф. Вовка при Всеукраїнській академії наук (ВУАН), Етнографічним товариством в Києві, а також з місцевими краєзнавцями.

Р. Данковська опублікувала повідомлення про виставку 1925 р. у Музеї Слобідської України ім. Г.С. Сковороди у журналі «Етнографія» [31, с. 303—304] й на прохання відповідального секретаря цього журналу, директора Центрального музею народознавства (м. Москва, російська федерація) Бориса Соколова мала намір й надалі висвітлювати на сторінках часопису етнографічну роботу в Харкові та написати статтю про прикрашання вікон (відомо з листа Р. Данковської до Б. Соколова від 31 січня 1927 р. і 15 лютого 1928 р.) [32, с. 121].

При музеї продовжувало діяти створене М. Сумцовим Товариство друзів Музею [33, с. 24]. У 1924 р. музеєм було реалізовано давній намір — проведення науково-популярних лекцій на українознавчу тематику [34, с. 29]. Вони відбувалися за участю співробітників кафедри історії української культури ХІНО впродовж 1924—1928 рр. від жовтня/листопада до квітня, у недільні дні тижня.

У харківський період активізувалася дослідницька діяльність та розширився діапазон зацікавлень Р. Данковської. Вона була науковою співробітницею етнографічної секції Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури, членкинею Етнографічного товариства в Києві. Учена проводила діяльну науково-пошукову роботу, насамперед звертала увагу на маловивчені ділянки повсякденного життя та обрядовості Слобожанщини: освіт-

лювальні прилади (лучина, каганці, свічки), «санки» в обряді вечері тощо.

Підґрунтям етнографічно-збирацької роботи були підготовані Р. Данковською програми до збирання артефактів та відомостей про традиційну культуру: народні іграшки (у співавторстві з Є.К. Рєднім⁵ [35, с. 47—52], вуличні спостереження на околицях міст і у селах (за ред. М.Ф. Сумцова) [36, с. 37—38], оздоблення вікон [37, с. 40—41], свята Трійцю та Івана Купала [38, с. 44].

Прагнення зібрати збережені види печива, замалювати, сфотографувати їх і записати точно всі відомості про них спонукало Р. Данковську до підготовки й публікації у першому випуску «Бюлетеня» програми для збору обрядових печив і відомостей про них. Збирання народних печив, записування пісень, приказок, повір'їв про них, — як зазначено у програмі, — дасть змогу «відновити історію обрядових печив» та «допоможе розумінню народного мистецтва» [39, с. 42].

Згаданим програмам, як важливій складовій інструментарію формування емпіричної бази знань про традиційну культуру, була приділена увага в огляді програм етнографічного та краєзнавчого дослідження України, який зробив Всеволод Дашкевич⁶ з метою поширення цих програм й, відповідно, пошкваллення збирацько-пошукової роботи [40, с. 153, 158, 166].

Згодом у 1925 р. Р. Данковська опублікувала статтю про обрядове печиво «горішки», у якій атрибуувала колекцію харківського Музею Слобідської України ім. Г.С. Сковороди [17, с. 27—33]. Р. Данковська окреслила ареал пам'яток, описала форму та розміри «горішків», торкнулася їхніх функціональних особливостей, а також висловилася щодо мотиву своєї публікації: «Дати ширшу ініціативу до збирання обрядових народних печив та нових відомостей за них» [17, с. 33].

В узагальнюючій праці про **українське обрядове печиво Р. Данковська поставила собі за мету** «... розглянути в систематичному порядку вказані обрядові печива» [41, с. 200]. У статті вчена робить

спробу класифікації обрядового печива відповідно до його функціонування у сфері обрядовості та звичаєвості українців: 1) печива, пов'язані зі звичаями у господарській діяльності; 2) печива, пов'язані з календарними обрядами; 3) печива, пов'язані з родинними обрядами та подіями у житті громади. Водночас учена зазначає, що з огляду на взаємозв'язок різних видів печив та їхніх обрядових функцій запропонований розподіл є умовним. Глибоке знання предмету виявляють окреслені вченою напрямки та логіка дослідження обрядового печива: візуальні зовнішні ознаки — «студіювати печива треба передусім у відношенні форми, величини, матеріалу, техніки виготовлення, офарблення, оздоб (орнаменту)»; процес виготовлення, який, переважно є етапом, частиною обряду — «час, місце його (печива. — Л. Г.) виготовлення й навіть осіб, що його виготовляють»; особливості застосування — «призначення самого печива ... (час, місце дії, дійові особи)»; назва [41, с. 200].

У 1927 р. Р. Данковська опублікувала статтю про освітлювальні прилади «Ч. І Лучина. Каганці» [42, с. 95—104], у якій розглянула види освітлювальних приладів українців, їхні форми та оздоблення, способи виготовлення, використання, зокрема в обрядовості.

Далі активна науково-організаційна діяльність Р. Данковської була призупинена. 1929 р. у зв'язку з «реформою» музею в руслі тогочасних ідеологічних принципів приведення діяльності українських музеїв у відповідність реаліям соціалістичного будівництва, завадою чому стали досвідчені працівники, Р. Данковську було звільнено з посади директорки Музею Слобідської України. Рекомендації, зокрема, про усунення директорки Р. Данковської та співробітників Андрія Ковалівського⁷ і О. Ніколаєва з оголошенням догани, реорганізацію наукової ради музею надійшли від Комісії Укрнауки, яка у 1929 р. проводила «ревізію» діяльності музею та зробила висновок, що «комплектування робітників невідповідне до сучасних вимог» [9, с. 171].

У 1929 р. ще вийшла друком стаття Р. Данковської про функціонування санок в обряді «вечері» — їхню конструкцію, особливості та генезу

⁵ Рєдін Єгор Кузьмович (02.11.1863, с. Старше, тепер Хомутовський р-н Курська обл., Російська Федерація — 27.04.1908, м. Харків) — історик мистецтва, археолог.

⁶ Житомирська обл. Дашкевич Всеволод Якович (02.06.1907, м. Овруч, тепер — 06.01.1988, м. Київ) — етнограф, журналіст.

⁷ Ковалівський Андрій Петрович (01.02.1895, с. Розсохувате тепер Золочівський р-н Харківська обл. — 29.11.1969, м. Харків) — історик-сходознавець, україніст.

обрядового використання [43, с. 289—295], а у 1930 р. було опубліковано продовження дослідження про освітлювальні прилади — «Ч. II. Свічки» [44, с. 43—58].

Про подальше життя та діяльність Р. Данковської на теперішній час вдалося виявити лише уривчасті відомості. **В особовій справі, яка зберігається у Санкт-Петербурзькій філії Архіву російської академії наук, зазначено, що упродовж 1938—1939 рр. вона працювала старшою архівно-технічною співробітницею московського відділення Архіву Академії наук срср** [45, с. 31—32].

У 1953 р. Р. Данковська працювала на посаді архіваріуса у Харківському тресті «Донбасенергомонтаж», про що дізнаємося з листа-запиту директора Ермітажу г. Артамонова щодо переданих музеям України у 1932 р. цінностей [46, с. 326].

Висновки. Раїса Сергіївна Данковська присвятила свою науково-дослідницьку та науково-організаційну діяльність вивченню української культури. На початку свого дослідницького шляху вчена накопичувала емпіричний матеріал. Вже перші опубліковані в часописі «Етнографическое Обозрение» статті Р. Данковської про обрядове печиво українців, що ґрунтувалися на конкретних, отриманих від носіїв традиційної культури фактах, свідчать про її глибоке зацікавлення обраною темою, прагнення всебічно з'ясувати особливості досліджуваного об'єкта.

Згодом отримані емпіричні та теоретичні знання дали підстави для ґрунтовних узагальнень та глибокого розуміння сутності явища. У статтях харківського періоду вчена робить спробу систематизації обрядового печива, тлумачить практичне та світоглядне значення виявлених артефактів, пояснює їхнє походження.

Праці Р. Данковської стверджують добру обізнаність ученої з напрямками європейської гуманітарної науки. Вони були системним продовженням вивчення обрядового хліба українців фольклористом і етнологом Миколою Сумцовим та корелювалися зі студіями європейських учених, зокрема німецького етнографа Макса Гефлера.

Науковий доробок Р. Данковської засвідчує зацікавлення вченої іншими малодослідженими явищами та фактами культури українців — пожежні значки, санки в обряді «вечері», світильники.

Р. Данковська володіла досить високими комунікативними та організаторськими здібностями. Упро-

довж 1922—1929 рр. під її керівництвом Музей Слобідської України ім. Г.С. Сковороди набув статусу потужного науково-методичного центру.

Наукова спадщина Р. Данковської є вагомим вкладом у скарбницю української наукової думки, що не втратив своєї актуальності і свідчать про потенціал дослідниці, її вміння окреслювати важливі проблеми в науці та шукати підходи до їх вирішення.

1. Борисенко В. На тернистій ниві української етнографії: Катерина Грушевська, Ніна Заглада, Лідія Шульгина, Євгенія Спаська, Раїса Данківська, Софія Терещенко. *Українки в історії*. Київ, 2004. С. 78—89.
2. Аксьонова Н.В. *Етнографічна спадщина Раїси Данковської*. Дев'ять Сумцовських читань. Матеріали наукової конференції «Музей і сучасність». Харків. URL: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2003/article.html?n=457> (дата звернення: 20.04.2024).
3. Принь М.О. Раїса Сергіївна Данківська — музейниця, етнограф, директор Музею Слобідської України імені Г.С. Сковороди. *Другий Всеукраїнський музейний форум. Матеріали науково-практичної конференції*. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 186—189.
4. Герус Л. Обрядовий хліб як мистецький артефакт. *Мистецтвознавство '13: наук. зб.* Львів: СКІМ; ІН НАН України, 2013. С. 29—38.
5. Герус Л. Дослідження обрядового хліба українців у науковому надбанні Раїси Данковської (до 135-річчя від дня народження). *Сторінки історії: Збірник наукових праць*. 2023. Випуск 56. С. 182—193.
6. Глушко М. Описи традиційної матеріальної культури українців на сторінках часопису «Етнографическое обозрение» (1889—1916). *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 5. С. 45—58.
7. Сошнікова О.М. Харківський історичний музей: вчора, сьогодні, завтра (до 90-річчя заснування ХІМ). URL: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2010/article.html?n=91> (дата звернення: 20.04.2024).
8. Павлова О. Музей Слобідської України імені Г.С. Сковороди (січень 1920—1929). *Переяславські Сковородинівські студії*. 2011. Вип. 1. С. 304—309.
9. Чернікова І.В. Пам'яткоохоронна діяльність Музею Слобідської України імені Г.С. Сковороди (1920-ті рр.). *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Історія та географія»*. 2013. Вип. 49. С. 170—172.
10. Турьянская Х.М. *Этнографическое музееведение в России в конце XIX — начале XX в.* Москва: ИЭА РАН, 2008.
11. Керимова М.М. Харузины и их участие в становлении российского этнографического музееведения. *Вестник Тверского Государственного университета. Серия: История*. 2012. № 1. С. 82—99.

12. Борисенко В.К. Данківська Раїса Сергіївна. *Енциклопедія сучасної України: у 30 т.: Г—Ді*. Київ: ІЕД НАН України, 2007. С. 221—222.
13. Малясова Г.В. *Деятельность Д.Т. Яновича на этапе реорганизации музея бывшего Строгановского училища. 1918—1924 годы*. URL: <http://actual-art.org/en/k2012/tezisy-2012/119-ri20/375-yanovich.html> (дата звернення: 20.04.2024).
14. Данковская Р. Малороссійскія обрядовыя печенья Курской губернии. *Этнографическое Обзоръние*. 1909. Кн. LXXX. № 1. С. 21—34.
15. Данковская Р.С. Свадебные обряды у малороссовъ Грайворонскаго уѣзда въ 1870-хъ годахъ. *Этнографическое Обзоръние*. 1909. Кн. LXXXI—LXXXII. № 2—3. С. 145—159.
16. Данковская Р.С. «Кулик» и «лѣстничка» — обрядовые печенья Фатежскаго уѣзда. *Этнографическое Обзоръние*. 1909. Кн. LXXXI—LXXXII. № 2—3. С. 173—174.
17. Данківська Р. Народні обрядові печива «горішки» (З приводу колекції «горішки» в Харківському Музеї Слобідської України ім. Г.С. Сковороди). *Записки етнографічного товариства*. 1925. Кн. 1. С. 27—33.
18. Гнатюк В.Р. Р. Данковская. Малороссійскія обрядовыя печенья Курской губернии (Этнографическое) Обзоръние, 1909, № 1, ст. 21—34). *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1909. Т. XC. Кн. IV. С. 236—237.
19. [Гнатюк] В.Р. С. Данковская. Свадебные обряды у малороссовъ Грайворонскаго уѣзда въ 1870-хъ годахъ (Этногр[афическое] Обзор[ение], 1909, Кн. 81—2). *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 1911. Т. CI. Кн. I. С. 194.
20. Сумцов Н.Ф. *Хлеб в обрядах и песнях*. Харьков, 1885.
21. Alzheimer H. *Volkskunde in Bayern: Ein biobibliographisches Lexikon der Vorläufer, Förderer und einstigen Fachvertreter*. Würzburg, 1991. URL: https://fis.uni-bamberg.de/bitstream/uniba/43764/1/BayernOCR_A3a.pdf (дата звернення: 20.04.2024).
22. Данковская Р. Печеніє свадебныхъ короваев в Зміевскомъ уѣздѣ. *Этнографическое Обзоръние*. 1915. Кн. CVII—CVIII. № 3—4. С. 88—90.
23. Фрадкін В.З. До історії створення і діяльності етнографічного музею ХІФТ. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. 1993. Т. 1. С. 5—14.
24. *Завдання й досягнення Музею Слободської України ім. Сковороди (від видавців)*. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 5—6.
25. Даньковська Р. С. Історія Музею Слободської України ім. Г.С. Сковороди. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 7—11.
26. Данковская Р. Музей Слободской Украины имени Сковороды. *Известия Центрального Бюро краеведения*. 1925. № 4. С. 112.
27. Праця Музею за 1926 та за початок 1927 року. *Бюлетень. Музей Слобідської України ім. Г.С. Сковороди*. 1926—1927. № 2—3. С. 3—8.
28. Праця музею з 1 квітня 1927 року до 1 квітня 1928 року. *Бюлетень. Музей Слобідської України ім. Г.С. Сковороди*. 1927—1928. № 4—5. С. 3—7.
29. Данковська Р. Про пам'ятки, речі на Слобожанщині, пов'язані з ім'ям Сковороди. *Бюлетень. Музей Слобідської України*. 1926—1927. № 2—3. С. 10—24.
30. Данковська Р.С. Пожежні значки Слобожанщини минулих часів. *Бюлетень. Музей Слобідської України*. 1927—1928. № 4—5. С. 37—48.
31. Данковская Р.С. Этнографические предметы на осенней выставке музея Слободской Украины в 1925 г. *Этнография*. 1926. № 1—2. С. 303—304.
32. Керимова М.М. Вклад В.В. Богданова и Б.М. Соколова в создание и развитие российской этнографической периодики в конце XIX — первой четверти XX века. *Три века российской этнографии: страницы истории*. Москва, 2017. С. 102—139.
33. Данковська Р. Академик М. Сумцов, яко діяч Музею Слобідської України. *Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії України*. Харків, 1924. Ч. 1. С. 23—26.
34. Лекції у Музеї С. У. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 29—34.
35. Данковская Р.С. & Редин Е.К. Об изучении народных детских игрушек. *Воронежский историко-археологический вестник*. 1921. № 2. С. 47—52.
36. Данковская Р. (под ред. Н.Ф. Сумцова). Программа для уличных наблюдений, преимущественно при экскурсиях на окраине города и в селе. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 37—38.
37. Данковская Р. Программа для собирания сведений об украшениях окон в жилищах на окраинах городов и в селах. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 40—41.
38. Данковская Р. Программа для собирания сведений о праздниках Троицы и Ивана Купала. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 44.
39. Данковская Р. Программа для собирания обрядовых печений и сведений о них. *Музей Слободської України. Бюлетень*. 1925. Ч. 1. С. 42—43.
40. Дашкевич В. Програми до етнографічного-краєзнавчого дослідження України. *Науковий збірник Харківської науково-дослідної катедри історії української культури*. Харків, 1927. Т. VII. Вип. 1. С. 149—165.
41. Данковська Р.С. Етнографічне дослідження українських обрядових печив. *Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії української культури*. Харків, 1926. Ч. 2—3. С. 199—208.
42. Данковська Р. Українські народні світильники. Ч. I Лучина. Каганці. *Науковий збірник Харківської науково-дослідної катедри історії української культури*. Харків, 1927. Т. VII. Вип. 1: Етнологічно-краєзнавча секція. С. 95—104.

43. Данковська Р. Санки в обряді «вечері» (На основі колекцій Харківського Музею Слобідської України ім. Сковороди). *Матеріали до етнології й антропології*. 1929. Т. XXI—XXII. Частина 1. С. 289—295.
44. Данковська Р. Українські народні світильники. Ч. II Свічки. *Науковий збірник Харківської науково-дослідної кафедри історії української культури*. Харків, 1930. Т. IX. С. 43—58.
45. Санкт-Петербургский филиал Архива Российской академии наук 1710 2006 (СПФ АРАН 1710 2006). Ф. 7. Оп. 003. Д. 19. (Данковская Раиса Сергеевна, старший архивно-технический работник Московского отделения Архива АН СССР. Личное дело). URL: <http://db.ranar.spb.ru/ru/work/id/31338/> (дата звернення: 20.04.2024).
46. Кот С.І. Нові документи про долю культурних цінностей, переданих з музеїв РСФРР на Україну. *Український археографічний щорічник*. 1993. Т. 5. Вип. 2. С. 321—333.
- REFERENCES
- Borysenko, V. (2004). On the Thorny Field of Ukrainian Ethnography: Kateryna Hrushevskya, Nina Zaglada, Lidia Shulgina, Yevgenia Spaska, Raisa Dankivska, Sofya Tereshchenko. *Ukrainian Women in History* (Pp. 78—89). Kyiv [in Ukrainian].
- Aksyonova, N.V. (2004). The Ethnographic Heritage of Raisa Dankovskaya. *Ninth Sumtsov readings. Materials of the Scientific Conference «Museum and Modernity»*. Kharkiv. Retrieved from: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2003/article.html?n=457> (Last accessed: 18.04.2024) [in Ukrainian].
- Pryn', M.O. (2019). Raisa Serhiyivna Dankivska — Museum Worker, Ethnographer, Director of the H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine. *The Second All-Ukrainian Museum Forum. Materials of the Scientific and Practical Conference* (Pp. 186—189). Pereyaslav-Khmelnitskyi [in Ukrainian].
- Herus, L. (2013). Ritual Bread as an Artifact. *Art Studies'13: Scientific collection*. (Pp. 29—38). Lviv: SKIM; The Ethnology Institute of National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Herus, L. (2023). Research on the Ritual Bread of Ukrainians in the Scientific Heritage of Raisa Dankovska (on the 135th Anniversary of Her Birth). *History pages: Collection of Scientific Works* (Issue 56, pp. 182—193) [in Ukrainian].
- Hlushko, M. (2018). Descriptions of the Traditional Material Culture of Ukrainians on the Pages of the Journal «Ethnographic Review» (1889—1916). *Folk Art and Ethnology*, 5, 45—58 [in Ukrainian].
- Soshnikova, O.M. *Kharkiv Historical Museum: Yesterday, Today, Tomorrow (to the 90th Anniversary of the Founding of the Museum of History)*. Retrieved from: <http://museum.kh.ua/academic/sumtsov-conference/2010/article.html?n=91> (Last accessed: 18.04.2024) [in Ukrainian].
- Pavlova, O. (2011). The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine (January 1920—1929). *Pereyaslavsk Skovorodini-vsk studios* (Issue 1, pp. 304—309) [in Ukrainian].
- Chernikova, I.V. (2013). Monument Preservation Activities of the H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine (1920s). *Collection of scientific works of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. «History and Geography»* (Issue 49, pp. 170—172) [in Ukrainian].
- Turinskaya, Kh.M. (2008). *Ethnographic Museology in Russia at the End of the 19th — Beginning of the 20th centuries*. Moscow [in Russian].
- Kerimova, M.M. (2012). Kharuzins and Their Participation in the Formation of Russian Ethnographic Museology. *Bulletin of the Tver State University. Series: History*, 1, 82—99 [in Russian].
- Borysenko, V.K. (2007). Raisa Serhiyivna Dankivska. *Encyclopedia of Modern Ukraine: in 30 vol.* (Vol. 7, pp. 221—222). Kyiv: IER of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Malyasova, G.V. *The activities of D.T. Yanovich at the Stage of Reorganization of the Museum of the Former Stroganov School. 1918—1924*. Retrieved from: <http://actual-art.org/en/k2012/tezisy-2012/119-ri20/375-yanovich.html> (Last accessed: 18.04.2024) [in Russian].
- Dankovskaya, R. (1909). Little Russian Ritual Cookies of the Kursk Governorate. *Ethnographic Review*, 1 (Book LXXX, pp. 21—34) [in Russian].
- Dankovskaya, R.S. (1909). Wedding Rituals of the Little Russians of Grayvoronsky District in the 1870s. *Ethnographic Review*, 2—3 (Book LXXXI—LXXXII, pp. 145—159) [in Russian].
- Dankovskaya, R.S. (1909). “Kulik” and “Lestniczka” — Ritual Cookies of Fatezh District. *Ethnographic Review*, 2—3 (Book LXXXI—LXXXII, pp. 173—174) [in Russian].
- Dankivska, R. (1925). Folk Ceremonial Cookies «Nuts» (On the Occasion of the Collection of «Nuts» in the H.S. Skovoroda Kharkiv Museum of Slobid Ukraine). *Proceedings of the Ethnographic Society* (Book 1, pp. 27—33) [in Ukrainian].
- Hnatiuk, V.R. (1909). R. Dankovskaya. Little Russian Ritual Cookies of the Kursk Governorate (Ethnographical Review), 1909, 1, 21—34). *Proceedings of the T. Shevchenko Scientific Society* (Vol. XC, book IV, pp. 236—237) [in Ukrainian].
- H[natyuk], V. (1911). R.S. Dankovskaya. Wedding Rituals of the Little Russians of Grayvoronsky District in the 1870s. (Ethnographic Review), 1909, book 81—2). *Proceedings of the T Shevchenko Scientific Society* (Vol. CI, book I, pp. 194) [in Ukrainian].
- Sumtsov, N.F. (1885). *Bread in Rituals and Songs*. Kharkiv [in Russian].
- Alzheimer, H. (1991). *Volkskunde in Bayern: Ein biobibliographisches Lexikon der Vorlauffer, Förderer und einstigen Fachvertreter*. Würzburg. Retrieved from: https://fis.uni-bamberg.de/bitstream/uniba/43764/1/BayernOCR_A3a.pdf (Last accessed: 20.04.2024) [in German].

- Dankovskaya, R. (1915). Baking of Wedding Round Loaves in Zmiyiv District. *Ethnographic Review*, 3—4 (Book CVII—CVIII, pp. 88—90) [in Russian].
- Fradkin, V.Z. (1993). To the History of the Creation and Activity of the Ethnographic Museum KhHPHS. *Collection of the Kharkiv Historical and Philological Society. New series* (Vol. 1, pp. 5—14) [in Ukrainian].
- (1925). Tasks and Achievements of the H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine (from the publishers). *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 5—6) [in Ukrainian].
- Dankovska, R.S. (1925). History of the H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine (from the publishers). *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 7—11) [in Ukrainian].
- Dankovskaya, R. (1925). The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine. *News of the Central Bureau of Local History*, 4, 112 [in Russian].
- (1926—1927). Work of the Museum for 1926 and the beginning of 1927. *Bulletin. The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine*, 2—3, 3—8 [in Ukrainian].
- (1927—1928). Museum work from April 1, 1927 to April 1, 1928. *Bulletin. The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine*, 4—5, 3—7 [in Ukrainian].
- Dankovska, R. (1926—1927). About Sights, Things in Slobozhanshchyna, connected with the Name of Skovorody. *Bulletin. The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine*, 2—3, 10—24 [in Ukrainian].
- Dankovska, R.S. (1927—1928). Fire Badges of the Slobozhanshchyna of the Past. *Bulletin. The H.S. Skovoroda Museum of Slobid Ukraine*, 4—5, 37—48 [in Ukrainian].
- Dankovskaya, R.S. (1926). Ethnographic objects at the autumn exhibition of the Museum of Sloboda Ukraine in 1925. *Ethnography*, 1—2, 303—304 [in Russian].
- Kerimova, M.M. (2017). The contribution of V.V. Bogdanov and B.M. Sokolov to the creation and development of Russian ethnographic periodicals at the end of XIX — first quarter of XX centuries. *Three centuries of Russian ethnography: pages of history* (Pp. 102—139). Moscow [in Russian].
- Dankovska, R. (1924). Academician M. Sumtsov, as a Leader of the Museum of Slobid Ukraine. *Scientific Collection of the Kharkiv Research Department of the History of Ukraine* (Part 1, pp. 23—26). Kharkiv [in Ukrainian].
- (1925). Lectures at the Museum of S. U. *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 29—34) [in Ukrainian].
- Dankovskaya, R.S., & Redin, E.K. (1921). On the Study of Folk Children's Toys. *Voronezh Historical and Archaeological Bulletin*, 2, 47—52 [in Russian].
- Dankovskaya, R., & Sumtsov, N.F. (Ed.). (1925). A Program for Street Observations, mainly during Excursions on the Outskirts of the City and on the village. *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 37—38) [in Russian].
- Dankovskaya, R. (1925). A Program for Collecting Information about Window Decorations in Homes on the Outskirts of Cities and Villages. *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 40—41) [in Russian].
- Dankovskaya, R. (1925). A Program for Collecting Information about the Holidays of Trinity and Ivan Kupala. *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 44) [in Russian].
- Dankovskaya, R. (1925). A Program for Collecting Ritual Cookies and Information about them. *The Museum of Slobid Ukraine. Bulletin* (Part 1, pp. 42—43) [in Russian].
- Dashkevich, V. (1927). Programs for Ethnographic and Regional Research of Ukraine. *Scientific collection of the Kharkiv Research Institute of the History of Ukrainian Culture* (Vol. VII, issue 1, pp. 149—165) Kharkiv [in Ukrainian].
- Dankovska, R.S. (1926). Ethnographic Studies of Ukrainian Ceremonial Cookies. *Scientific collection of the Kharkiv Research Institute of the History of Ukrainian Culture* (Part 2—3, pp. 199—208). Kharkiv [in Ukrainian].
- Dankovska, R. (1927). Ukrainian folk lamps. Part I Luchyna. Kagantsi. *Scientific collection of the Kharkiv Research Institute of the History of Ukrainian Culture. Ethnological and local history section* (Vol. VII, issue 1, pp. 95—104). Kharkiv [in Ukrainian].
- Dankovska, R. (1929). Sled in the «Dinner» Ceremony (Based on the Collections of the Skovoroda Kharkiv Museum of Slobid Ukraine). *Materials for Ethnology and Anthropology* (Vol. XXI—XXII, part 1, pp. 289—295) [in Ukrainian].
- Dankovska, R. (1930). Ukrainian Folk lamps. Part II Candles. *Scientific collection of the Kharkiv Research Institute of the History of Ukrainian Culture* (Vol. IX, pp. 43—58). Kharkiv [in Ukrainian].
- St. Petersburg Branch of the Archive of the Russian Academy of Sciences 1710 2006 (SPF ARAN 1710 2006). F. 7. I. 003. № 19 (Dankovskaya Raisa Sergeevna, Senior Archival and Technical Worker of the Moscow Branch of the Archive of the USSR Academy of Sciences. Personal file). Retrieved from: <http://db.ranar.spb.ru/ru/work/id/31338/> (Last accessed: 18.04.2024) [in Russian].
- Kot, S.I. (1993). New Documents on the Fate of Cultural Values transferred from the Museums of the RSFSR to Ukraine. *Ukrainian Archeographic Yearbook* (Vol. 5, issue 2, pp. 321—333) [in Ukrainian].